

Sveriges Lantbruksuniversitet
Institutionerna för Skogsskötsel
och Vegetationsekologi

Skogshistoria i Kanada

Essäfråga i kursen
Skogen och Skogsbrukets historia 4p
Av Niklas Peil, Kurs 90/94

Bakgrund

En allmängiltig sammanställning över den kanadensiska skogshistorien är väldigt svår att göra till följd av ett flertal orsaker. Dels är det ett otroligt stort land som har flera olika klimatzoner och följaktligen även en enormt stor artdiversitet inte minst bland träd och växter. I både öst och väst finns typiskt maritimt klimat, kring klippiga bergen alpint klimat, i de centrala delarna inlandsklimat och i de nordliga delstaterna råder i princip arktiskt klimat. Ett land av så diversifierad klimatisk beskaffenhet har givetvis koloniserats vid olika tidpunkter och av olika folk. Detta har i kombination lett till mycket varierande former av skogsanvändning i de olika delarna av landet där både virkestillgång, tillgänglighet och behov inverkat på skogsbruket och dess historia. Dessutom är dokumentationsgraden av varierande kvalitet för de olika landsdelarna.

De första skogsbrukarna

De folk som först satte sin fot på den del av den nordamerikanska kontinenten som idag utgör Kanada var främst jägare och fiskare. Det torra sommarklimatet i de västliga områden som koloniserades tidigt, gjorde det svårt för dessa indianfolk att odla grödor i någon större utsträckning och man var därför helt beroende av tillgången på vilt, fisk och naturligt förekommande frukter och bär. Andra områden som också koloniserades tidigt var kring de stora sjöarna i öst. Här var klimatet gynnsammare för odling och byar av mer permanent karaktär uppstod. Kring den här typen av byar kom skogen givetvis att påverkas då behovet av odlingsbar mark ständigt fanns. Det har visat sig att upp till hälften av den föda man behövde kom från domesticerade grödor som t.ex majs, bönor och squash. Odlingsytorna var små och flyttades i intervaller om fem till femton år. När en yta gav dålig skörd förberedde man nästa års odling genom att röja en ny yta. Röjningen genomfördes genom att stora träd ringbarkades och undervegetationen höggs ner med stenyxor. Det virke som togs bort från dessa ytor användes främst som bränsle och byggnadsmaterial.

De förstnämnda folken som levde kring klippiga bergen i väster hade delvis annorlunda livsbetingelser. För de som levde väster bland bergen, i nuvarande British Columbia, var livsbetingelserna ganska likartade de som rådde i Kanadas östra delar, då nederbörden var tillräcklig för odling och gott om vattenvägar för förflyttning och transport fanns tillhands. Däremot i staterna öster om bergen var det helt annorlunda. Här rådde inlandsklimat med mycket kalla vintrar och varma, torra somrar. Folken som levde här var till stor del nomader och följde viltet på dess årstidsvandringar. På det prärielandskap som präglar de centrala delarna av Kanada och USA var det främst bison som jagades. Olika teorier och funderingar kring huruvida dessa prärier är naturliga eller ej har framförts. Redan på 1930-talet konstaterade en tysk vetenskapsman vid namn Heinrich Walter, att stora delar av dessa prärier var potentiell skogsmark. Han grundade sina antaganden på det faktum att skogen ständigt avancerade utåt på prärierna samt att planterade områden snabbt utvecklade typiskt skogliga förhållanden. Detta skulle isåfall tyda på att dessa prärier varit åtminstone delvis skogbevuxna och troligen med människans och/eller eldens hjälp till stora delar blivit avskogad. Avlägsnandet av skogen skulle isåfall ha syftat till att skapa bra bete till de stora hjordarna av bison, som på den tiden var allmänt förekommande över hela den nordamerikanska kontinenten, och andra gräsätare som utgjorde viltbråd för dessa folk.

De nordamerikanska indianfolken använde i stor utsträckning träddelar i medicinskt syfte. Både blommor, blad, bark och rötter från vissa träd och växter användes till olika former av

pharmaseptiska drycker och dekokter, både för utvärtes och invärtes bruk. Sårhäkning, medel mot reumatism samt insektsmedel är några exempel på medicinska preparat som framställdes utifrån träd och växter. Även användning i rent kulinariskt syfte förekom i form av olika kryddor och "téer" som flitigt konsumerades. Barktäkt förekom också i viss omfattning och barken användes både som föda och som tidigare nämnts i téer och medikamenter men även som byggnadsmaterial etc.

Virke till fartygsbyggnad

Under sent 1600-tal och tidigt 1700-tal var efterfrågan stor på bra virke till skeppsbyggnad och fartygsmaster både hos Englands och Frankrikes flottor. Bristen på träd lämpade för detta ändamål var stor i Europa varför det naturliga steget blev att söka sig över Atlanten till den nordamerikanska västkusten. I Kanada var det främst Nova Scotia och New England som var de intressanta staterna att hämta detta virke ifrån. Britterna dristade sig till att instifta en lag, liknande den vi hade i Sverige gällande ek och bok, som innebar att alla träd som höll en dimension lämplig för masttillverkning och fartygsbyggnad var förbehållna kronan. Lagen gällde till en början endast USA men kom sedan att utvidgas till att gälla även i Kanadas östkuststater.

För att behålla sitt grepp om Amerika höll sig Storbritannien med, förutom sin europeiska, en atlantflotta som "patrullerade" den nordamerikanska atlantkusten. Britterna kämpade vid den här tiden med Spanien och Frankrike om herraväldet i de europeiska farvattnen och hade fullt sjå att hålla sina "dubbla" flottor med virke i tillräcklig mängd. Med dubbla flottor åsyftas här dels placeringen av krigsflotta både i europeiska och amerikanska vatten samt den stora handelsflotta man höll sig med för att kunna konkurrera om viktiga områden för världshandeln. De nordamerikanska kolonisterna var måna om att undanhålla virket och på så sätt minska det brittiska inflytandet och detta var en bidragande orsak till att man sedermera lyckades få sin självständighet. Efter kriget flyttades tyngdpunkten av britternas virkesuttag till de nordliga kolonierna dvs Kanada. Man insåg även att de västra delarna producerade högklassigt timmer och flera försök gjordes att hämta virke till Storbritannien även härifrån. Bland annat på grund av de stora avstånden som läget vid Stilla havskusten medförde, blev detta aldrig genomfört i någon större skala.

Nybyggarnas inträde

De första vita männen som kom till Kanada var pälsjägare eller pälshandlare. Detta var under en tid den viktigaste näringen särskilt i de franska kolonierna i östra delarna. Efterhand som pälsbärande djur blev alltmer sällsynta i de ursprungliga pälshandelsområdena flyttade denna verksamhet västerut varpå fiske och timmerhantering tog över dess betydelse i dessa områden.

Timmerhanteringen var det som banade väg för övriga nybyggare då stora bolag insåg lönsamheten i de stora virkesförråd skogarna höll. Bolagen höll sig med huggare året om och det krävdes ett speciellt sinne för att orka med de tuffa vildmarksförhållandena. I timmerbolagens spår följde de mer traditionella nybyggarna som bröt mark och började bruka jorden. Jordbruket var mest en syssla för barmarkstiden och på vintrarna var det precis som i Sverige skogsarbete som gällde för att klara överlevnaden. Det var timmerindustrin som satte villkoren och arbetarna (bönderna) hade bara att acceptera då inget annat arbete fanns att få i ödemarken. Bolagen hade den fördelen att de visste att bönderna odlade det mesta av sin mat själva och behövde pengarna mest som ett komplement för att senare köpa kapitalvaror som

t.ex jordbruksredskap. Detta gjorde att bolagen höll ner lönerna så mycket som möjligt och bönderna hade inget annat att göra än att acceptera då man var tvungna att få pengar någonstans ifrån. Det avlägsna boendet gjorde transporter för försäljning av deras grödor alltför dyr för att vara genomförbar. Dessutom var effektiviteten dålig inom jordbruket så det fanns i princip inget att sälja. Så småningom fick bolagen problem med att behålla sin arbetskraft då villkoren för överlevnad blev alltför svåra om skörden slog fel ett år. Arbetarna flydde då hellre fältet än att se sin familj svälta ihjäl. Bolagen fick för att undvika detta hjälpa familjerna som valde att flytta ut i "obygden" under deras pionjärtid dvs de första fyra-fem åren. De flesta som flyttade från dessa små samhällen där jord- och skogsbruk gick hand i hand gjorde det nästan uteslutande inom fyra år.

Bildandet av Canadian Forestry Service

Det första steget för att kontrollera den hänsynslösa exploateringen av skogarna togs 1874. En minister i landets ledning började då, chockad av vad han kallade "trädlösheten i stora delar av landet", en kamp som ledde till författningstillägg gällande skogen. Dessa tillägg ledde bland annat till skydd för skogarna på Klippiga bergens östsluttningar, tillkomst av "skogsparker" och viss återbeskogning. De skogsparker som bildades då finns idag kvar som nationalparker i Alberta och British Columbia. Det rör sig om de stora bergsparkerna vid Klippiga bergen; Jasper, Banff, Yoho och Kootenay mfl. Första steget mot separat administration av naturresurser kom 1882. Då bildades Timmer, Mineral och Beteslands kontoret (fritt översatt) med uppgift att övervaka och fungera som rådgivare vid det privata brukandet av Kronans marker. Denna enhet utfärdade också tillstånd för vedhuggning, höskörd, betesmarkanvändning och gruvdrift. Frikostigheten med dessa tillstånd var slående och snart utvecklades falanger inom verket som kämpade för ett ökat skogsbevarande och för återbeskogning av de skövlade markerna. 1899 kom detta myndighetsverk att följas av något som kallades "the Forestry Branch".

I samband med detta kom fler nyheter bl.a brandskydds service instiftades och 1904 bildades den första plantskolan i Kanada vid Indian Point, Saskatchewan. I inledningsfasen av Kanadas skogliga styrning var USA och dess Forest Service något av lärare för kanadensarna som emellanåt skickade lovande skogsmän till staterna för att lära sig mer om den skogliga skötseln. The Forestry Branch var ansvarig för bevarande och forskning på skog men det tidigare verket var fortfarande ansvarigt för exploateringen av naturresurser (nu även konstbevattning). Nu började dessa två enheter att utvecklas åt olika håll men var fortfarande ansvariga för till viss del kompletterande bitar. De två verken kom att få olika stort inflytande i de olika delarna av landet och vissa provinser övergick tidigt till att själva administrera utnyttjandet av sina naturresurser. Timmer, Mineral ... verket kunde inte på något sätt påverka detta resursutnyttjande men FB spelade här en viktig roll som samordnare och rådgivare.

I likhet med de flesta verk som hamnar under den statliga förvaltningsmyndighetens stora paraply, kom även the Forestry Branch att noggrant föra register och arkiv som forskare idag kan ha viss nytta av.

De många olika inriktningarna och förutsättningarna för skogsbruket i Kanada drev till slut fram att det helstatliga Forestry Branch splittrades upp på provinsiell nivå. Detta ledde på sina håll till en avsevärd minskning i statligt inflytande vilket av vissa uppfattades som en stor förlust ur nationalekonomisk synvinkel då man ville ha en enhetlig skogspolitik för landet. I samband med övergången upplöstes också ett antal kontor som startats för att administrera de stora skogsreservat som avsatts. Förlusten av inflytande över reservaten var ytterligare en faktor som skapade stort missnöje på statlig nivå.

Några år före övergången till provinsialstyre hade två skogliga forskningslaboratorier startats upp, ett på öst- och ett på västkusten. Genom detta fick de flesta delstater tillgång till information samt nya råd och rön inom den skogliga forskningen även om forskningsstationerna kunde vara avlägsna. Att alla stater fick tillgång till denna information berodde på att driften då som nu var i statlig regi.

I mitten på 30-talet var det dags för ytterligare bantning av den administrativa apparaten och flera verksamhetsområden "föstes ihop under samma tak". Namnet hade nu övergått till Forestry Service men ansvarsområdena, t.ex återbeskogning, skogsskyddsforskning och skogsekonomi, var desamma trots sammanslagningen. Utvecklingen har sedan rullat på fram till nutid genom diverse sammanslagningar av myndigheter och smärre namnbyten, men detta blir för detaljerat redogöra för. Funktionen av the Canadian Forestry Service är i princip densamma som den var på 30-talet dvs att på bästa sätt förvalta de statliga skogarna och skydda dem mot skogsbränder, överexploatering och andra faror och på så sätt sörja för en god återväxt. Detta sker dock som tidigare nämnts idag på provinsiell nivå och baseras på de många olika förutsättningarna. Det varierar en del mellan staterna hur många myndighetsverk som sorterar under samma namn beroende på ekonomi och de olika grenarnas betydelse i den staten. I t.ex Alberta och British Columbia har jakt och fiske relativt stor betydelse varför ett särskilt verk för detta instiftats.

Förvaltningen och exploateringen av naturresurser har spelat en central roll i Kanadas historia, men trots detta fattas än idag beskrivningar och förklaringar till en del av de aktiviteter som förekommit. Till viss del beror detta tyvärr på försumlighet vid arkivering, försvunna dokument och en del arkiverat material har dessutom förstörts av befattningshavare som underskattat dess betydelse.

Referenslista

Blais, Gabrielle. (1988) "Not a paying business": The Archival Legacy of the Canadian Forestry Service. *Journal of Forest History*, 1988.

Craig, Beatrice. (1988) Agriculture and the Lumberman's Frontier in the Upper St. John Valley, 1800-70. *Journal of Forest History*, 1988.

Gough, Barry M. (1988) Forests and Sea power: A Vancouver Island Economy, 1778-1885. *Journal of Forest History*, 1988.

Winters, Robert K. (1974) The forest and the man. Vantage Press Inc., New York.